

POSTANOWIENIE

Dnia 17 lutego 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Hajn (przewodniczący)

SSN Romualda Spyt

SSA Bohdan Bieniek (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania małoletniej Z. O. reprezentowanej przez przedstawiciela ustawowego M. O.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do renty rodzinnej,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 17 lutego 2015 r.,

zażalenia M. O. przedstawiciela ustawowego małoletniej Z.O. na postanowienie

Sądu Apelacyjnego w [...] ,

1. oddała zażalenie,

**2. przyznaje od Skarbu Państwa - kasa Sądu Apelacyjnego
advokat A. K. kwotę 120 (sto dwadzieścia) zł tytułem pomocy
prawnej udzielonej z urzędu w postępowaniu zażaleniowym,
powiększoną o stawkę podatku od towarów i usług.**

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 26 maja 2014 r. Sąd Apelacyjny III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych odrzucił skargę o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 6 marca 2014 r.

W uzasadnieniu swego stanowiska Sąd Apelacyjny podniósł, że zgodnie z treścią art. 399 § 1 k.p.c. strona może żądać wznowienia postępowania, które

zostało zakończone prawomocnym wyrokiem. Z kolei w myśl art. 410 § 1 k.p.c. sąd odrzuci skargę o wznowienie postępowania wniesioną po upływie przepisanego terminu, niedopuszczalną lub nieopartą na ustawowej podstawie. W kontekście ostatniej z przesłanek Sąd Apelacyjny stwierdził, że skarga nie opiera się na ustawowej podstawie zarówno wówczas, gdy nie odpowiada wzorcowi którejkolwiek z podstaw wznowienia, jak i wówczas, gdy podstawa ta odpowiada wprawdzie temu wzorcowi, lecz w rzeczywistości nie wystąpiła. Sąd Apelacyjny analizując skargę doszedł do przekonania, że nie została ona oparta na jakiegokolwiek ustawowej przyczynie, a jej treść sprowadza się do polemiki ze stanowiskiem wyrażonym w orzeczeniu sądowym. W związku z tym podlega odrzuceniu na podstawie art. 410 § 1 k.p.c.

Powyższe postanowienie zaskarżył zażaleniem pełnomocnik ubezpieczonej, domagając się jego uchylecia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu. Żalący zarzucił naruszenie art. 410 § 1 k.p.c., art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. poprzez pominięcie, że w sprawie o prawo do renty rodzinnej małoletnia Z. O. była pozbawiona możliwości obrony swych praw w ten sposób, iż działający w jej imieniu przedstawiciel ustawy nie rozumiał czynności procesowych i nie został pouczony przez Sąd o czynnościach procesowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługuje na uwzględnienie.

Badając oparcie skargi na ustawowej podstawie wznowienia Sąd ogranicza się do zbadania, czy twierdzenia skargi stanowią taką ustawową podstawę, albowiem jeśli wskazana podstawa została sformułowana w sposób odpowiadający ustawie, ale w rzeczywistości nie występuje, skarga podlega odrzuceniu z mocy art. 410 § 1 k.p.c. Odrzucenie skargi o wznowienie postępowania nie może natomiast nastąpić w przypadku, gdy podstawa ta istnieje, ale jest merytorycznie nieuzasadniona (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 19.03.2010 r. w sprawie II PZ 5/10, LEX nr 583798). Podobnie w postanowieniu z dnia 26.09.2008 r. w sprawie V CZ 55/08, LEX nr 590293 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że podstawy

wznowienia postępowania zostały uregulowane przez ustawodawcę w sposób wyczerpujący w art. 401-401¹ k.p.c. oraz art. 403 k.p.c. Sformułowanie podstawy wznowienia w sposób odpowiadający powyższym przepisom nie oznacza jednak oparcia skargi na ustawowej podstawie wznowienia, jeżeli już z samego jej uzasadnienia wynika, że podnoszona podstawa nie zachodzi. Taka skarga, nie oparta na ustawowej podstawie wznowienia, podlega odrzuceniu.

Podzielając te konstatacje Sąd Najwyższy uznał, że mają one odniesienie do niniejszej sprawy. Zawarte w zażaleniu argumenty mające dowodzić o naruszeniu treści art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. są błędne.

W pierwszej kolejności oceny wymaga zakres ochrony przewidziany w treści art. 401 pkt 2 k.p.c. Z literalnego brzmienia przepisu wynika, że swym zakresem obejmuje trzy sytuacje, a mianowicie: 1) strona nie miała zdolności sądowej lub procesowej, 2) nie była należycie reprezentowana, 3) jeżeli wskutek naruszenia przepisów była pozbawiona możliwości działania. Z wymienionych przesłanek wynika, że podstawy wznowienia w przytoczonej normie prawnej zostały zakreślone szeroko. Skarżący suponuje wystąpienie w sprawie ostatniej z wymienionych podstaw i łączy ją z treścią art. 379 pkt 5 k.p.c. W tej sytuacji należy ocenić, czy wymienione w zażaleniu obie podstawy prawne są tożsame. Jak wskazano, art. 401 pkt 2 k.p.c. operuje pojęciem pozbawienia możliwości działania, zaś art. 379 pkt 5 k.p.c. posługuje się terminem pozbawienia możliwości obrony swych praw. Przywiązywanie w tym wypadku nadmiernej wagi do różnic semantycznych nie jest zabiegiem poprawnym. W doktrynie podkreśla się, że nie ma różnicy pomiędzy pozbawieniem możliwości działania, a pozbawieniem możliwości obrony swych praw, choć też wyrażono stanowiska przeciwne. Sprowadzały się one do poglądu, że niemożność działania jest przesłanką węższą niż pozbawienie możliwości obrony swych praw, gdyż niemożność obrony musi trwać aż do uprawomocnienia się orzeczenia (por. Małgorzata Manowska: Wznowienie postępowania cywilnego, LexisNexis, Warszawa 2013 r., str. 103 i wskazana tam literatura). Z kolei w orzecznictwie Sądu Najwyższego omawianą podstawę wznowienia utożsamia się z podstawą nieważności przewidzianą w art. 379 pkt 5 k.p.c. Stąd oczywiste jest, że strona zostaje pozbawiona możliwości działania tylko wtedy, gdy doszło do całkowitego pozbawienia jej możliwości obrony

swych praw, a więc gdy znalazła się w takiej sytuacji, która uniemożliwiła, a nie tylko utrudniła lub ograniczyła popieranie przed sądem dochodzonych żądań lub obronę przed zarzutami strony przeciwnej (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 28 października 1999 r., II UKN 174/99, OSNAPiUS 2001 nr 4, poz.133, z dnia 24 stycznia 2013 r., II CSK 279/12, OSNCP 2013 nr 7-8, poz. 96, z dnia 19 lipca 2012 r., II UK 336/11, LEX nr 1219508). W rezultacie nie ma aksjologicznych przesłanek, by podstawy skargi z przyczyn nieważności postępowania miałyby być szersze, niż przyczyny nieważności postępowania brane pod uwagę przez sąd z urzędu przed uprawomocnieniem się orzeczenia, czy też po jego uprawomocnieniu, a na etapie rozpoznawania skargi kasacyjnej (*vide* art. 398¹³ § 1 k.p.c.).

Agregując dotychczasowe przesłanki podkreślić należy, że nie uzasadnia wznowienia postępowania w myśl art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. taki stan rzeczy, w którym przedstawiciel ustawowy dziecka, działający w procesie na podstawie art. 98 § 1 k.r.o. nienależycie bronił jego interesów. Tożsamy pogląd na tle oceny działań pełnomocnika strony wyraził Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 14 kwietnia 1980 r., III CZP 19/80, OSNC 1980 nr 11, poz. 205. Zatem jakość wykonywanych czynności procesowych przez przedstawiciela ustawowego nie uzasadnia skargi o wznowienie postępowania. Prowadzenie sprawy przez przedstawiciela ustawowego, pełnomocnika procesowego, przejawiające się w niskiej aktywności, czy też nieudolnej obronie interesów reprezentowanego, nie skutkuje nieważnością postępowania. Pogląd przeciwny prowadziłby do mnożenia opartych na przepisie art. 401 pkt 2 k.p.c. skarg o wznowienie wnoszonych przez osoby przeświadczone, że przedstawiciel ustawowy nie bronił ich interesów należycie. Nawet obiektywnie słuszne niezadowolenie reprezentowanego z działalności przedstawiciela *ad actum* nie może być uznane za przyczynę nieważności w rozumieniu art. 401 pkt 2 k.p.c. w związku z art. 379 pkt 5 k.p.c. Podobnie ma się zresztą rzecz, gdy osoba osobiście działająca w postępowaniu sądowym nienależycie broniła swych interesów.

Niezależnie od tego, a może przede wszystkim, o pozbawieniu małoletniej Z. O. obrony swych praw nie można mówić z uwagi na następujące fakty. Po pierwsze, jej przedstawiciel ustawowy brał udział w procesie, do pism procesowych załączał dowody dotyczące prawa do renty rodzinnej córki, w końcu składał środki

odwoławcze w toku instancji. Natomiast brak akceptacji kierunku rozstrzygnięcia sprawy i wyrażanie niezadowolenia w toku ogłaszania ustnych motywów wyroku nie można uzasadniać tezy o konieczności powiadomienia sądu rodzinnego w celu wszczęcia z urzędu postępowania w sprawie ustanowienia kurateli. Również poziom umiejętności pisania i czytania przedstawiciela ustawowego w kontekście jego ustnych wyjaśnień składanych w toku postępowań przed sądami nie budzi wątpliwości w sferze umiejętności przekazywania informacji dotyczącej podstawowych przesłanek mających znaczenie w sprawie o rentę rodzinną.

Po wtóre, przedstawiciel ustawy małoletniej posiadał już doświadczenie związane z udziałem przed sądem, albowiem prowadził własną sprawę o rentę z tytułu niezdolności do pracy, która została zakończona wyrokiem z dnia 15 stycznia 2013 r. Sądu Okręgowego w C., IV U .../12.

Po trzecie, sąd ubezpieczeń społecznych rozpoznając sprawę o świadczenie z ubezpieczenia społecznego jest zobowiązany samodzielnie weryfikować warunki do uzyskania tego prawa, a nie tylko ograniczać się do przesłanek, na które powołał się organ rentowy w treści zaskarżonej decyzji (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 maja 2014 r., I UK 421/13, LEX nr 1480156). Jak wynika z lektury uzasadnień wydanych w sprawie orzeczeń ten obowiązek został przez sądy powszechne prawidłowo zrealizowany. W konsekwencji małoletniej Z. O. zostało zapewnione prawo do rzetelnego procesu, o którym mowa w treści art. 6 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.).

Zażalenie okazało się zatem nieuzasadnione, wobec czego z mocy art. 394¹ § 3 k.p.c. w związku z art. 398¹⁴ k.p.c. należało postanowić jak w sentencji. O kosztach pomocy prawnej udzielonej przez pełnomocnika ustanowionego z urzędu orzeczono na podstawie § 13 ust. 2 pkt 2 w związku z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 461).